

דבר הדג?

פתיח מייגע

"נרקיסזם צריך ביצה", אמר המבקר הלאומי בטקס ההכתרה השנתי, שהתנהל, אגב, כסדרו; הנגיעה המסורתית המשולשת בכתפיו של "משורר חדש" חדש, כרוע הברך, ששמע את תפילת ההכתרה וחזר, הלום-שפתיים, בדממה: צריך, צריך ביצה.

המרכז והשוליים, איזורי המשחק, מוגדרים היטב בתעשייה הספרותית שלנו, והיתר גורף הוא, לכל הבא-בשערים, לנוע בין שיפולי השוליים אל מישור המרכז הגבוה ובחזרה, שם ליצור את אשר ניתן ליצור, ולכל היותר – להבריק הברקות מקומיות של אוונגרד מבוקר. האחים הגדולים (אף פעם לא אחד) אינם צופים, לא; הם מכתירים איכרים, סומכים נופלים ורופאים משוררים חולים, ובכך מתרגשת התעשייה, עם חדר מזכ"ל וגזבר ומליאה ופרוטוקול, וספר חובות ורישום מדוקדק של כל הסדרי "שמור-לי", בקצב אינטרס הבינוניות ההדדי.

אך גם "הקהל", יישות ריקה ומדולדלת, אינו מרכין ראש נוכח הבינוניות, אלא מקבל אותה מתוקף היותו קהל. הוא צופה; אין הוא תופש את תפקידו הביקורתי. כמו אומר "אני מה אני אני, פולו קהל", ומשאיר את ההחלטות המלוכלכות למבקר הלאומי ולמשרדו.

נראה שהבינוניות היא מנגנון הגנה הפועל למען אינטרס משותף: החלשת קולות חדשים, עצירת השינוי הכרוך בהם וביטול הערעור שהם מביאים עמם. אינטרס זה הוא ה-אינטרס הבורגני המבקש – בסך הכל – יציבות, ומוכן להסתפק גם ביציבות המדומה שמספקת לו תעשייה זו או אחרת, בכל תחום באשר הוא תחום. יציבות. ספינה שקטה שחגה סביב עצמה במעגלים המקיימת על סיפונה חגיגת ענק בהשתתפות "הקהל", המשמר ביציבות הזו את מקומו בחברה כקהל-של-אמנות או כמבין-באמנות, ובה בעת – בעצם קבלת יציבות מדומה זו – מייצב את התעשייה הספרותית ככזו, מבטיח לה לגיטימיות, מבטיח את קיומה ללא קשר לפירות הרוחניים המבאישים יותר או פחות שעשויים לצאת ממנה. אך הספינה מעולם לא עזבה את המעגן, ואצות הצטברו בתחתיתה ורב החובל בעצמו השתכר או מת. הקהל מאוהב בעצמו ומאוהב בתעשייה המאוהבת בעצמה; הנרקיסזם, כפי שהזכרנו, צריך ביצה, שם טוב ומסריח וחס.

גליון 27 { תוכן עניינים

3	אשר שכטר : ארכנה, פרידה
5	בן ורד : בערבות (העונש)
10	עודד בן-דוד : עור נמר לי
11	דרור בורשטיין : המתרגמים
14	יורם קופרמאן/דרור בורשטיין : מתוך אלף רקיעים
15	תומר ליכטש : גירוש
18	אפוא; : הערות שוליים קריטיות

עורכי הדג?
תומר ליכטש, אלעד יעקבי
כתובת המערכת
editorial@anonymous-fish.com
ניקוד השירים
יעקב-שי שביט

אשר שכטר

ארכנה, פרידה

על מצחי רצועות מתכת קרות.
אחר לבי מחפשים עכבישים.
זהו אור, הדועך בפי.

גאורג טראקל

אל תבקשי ממני לב; טרפוהו החיות
בודלר

ולא שירים, רק צעקה
דינו קאמפאנה

אנחנו, הצפים, המעלים גרה בדמנו שלנו.
אנחנו, העולים על וסביב לשפתים כעברים שהשארו על הגדות.
אנחנו, ותרסר רגלינו, המתחלקות בשלוש, הכולאות – בתנועות גועות – במרפז החזה הנטוש את פירי הלחם.
אנחנו, שגופותינו ממתינות עדנים בחלל, מצהיבות, מחכות ליצור.
אנחנו, שראשנו נבוב מרב מבט בעצמנו.
אנחנו, שעניינו הפוכות.
אנחנו, והשחין המתרפק על זכרונותיו כשהוא רכון לנגד קירי הערזה מדי ערב.
אנחנו, ומגע השפה – המבקשת מחנק – באיבר הפרות.
אני מושך ממך המנונים, הקורא את הארץ לעזר, ושר לך הלל
בין תאי הבריאה;
אני שר עבורך בין חוטי השערה הכורכים את מזון הלילה סביב צלעות החזה,
המפיהים חיי לטאה – ולבסוף, תולים את עצמם – בחסדי הלב שגדר, שרוקן .
אני יודע מי את, העולה מן המראות; לשון שבורה, פשוטת רגלים,
שמצאה את עצמה אובדת כוון לאחר שרחצה בעירמה בחר החזיר,
כמוך, יפהפיה, נתתי את עיני היחידה, הטהורה, למאכל;
נשקתי לך, במחי יד
גדעתי את כל ולדיך
שהתקבצו כלם – נואקים, כאחד – ורוו ענג, ושריד-צליל, על שפתך העליונה.
כמוכם – שלא נשאר מכם דבר, חלבונים חורים, חסרי גרעין – ידעתי את הרעל,
טעמו טעם הנחל הטווח, המתרבה בעצביה של בהן פגועה,
אני מושך ממך המנוני שערה, החוצים את האגן ונמוגים, כשרכים, בתוך חלל הרחם,
אני שולח עבורך את החוטים המעכלים את מחיצות הלב, המכרסמים החוצה את אשרם;
אני כותב אותך – בחריצים המקערים, המבלעים בסתרי הפטן,
אני קורא אותך – בחרוטי האבן, חוסמי המבט, הממקמים את עצמם סמוך לכלי הנשימה,
אני מכתיב בך המנונים – הו, את, חסרת תכן – ועובד אותך, בליטרת הדם
שהלשון – אלמת, ללא מפעיל – בוזזת מצבעה.

ראיתי את שניכם – שינקתי מכם חיים – כשהפניתי ערף; האחת – לידי, והשני שבכם – לחלצי.
את: פאר, אשר הופך את עיניו בהביטו למעלה; אתה, ההופך את קשתות הפנים.
אני טועם מחוך תהלים, הנדמים לזחלים המעלים הד בארבת העין,
פסת שפה ורדה נצמדת – נואשת – לקרסלי הגוף,
עבורך, בין הצלעות, אמצא לראשי מכלוא בין פרוי הלחם,
עבורך – אותיר אחרי, ולו רק כדי לנוע שוב במעלה הושט, גם שביל עקם, שבור.
אני יודע אותך, העולה מן המראות, לעולם לא תשובי; הלב, את טוענת, נעקר...
אך עודנו פועם, התדעי! תותב – פנים הנאנק בקול לא שלו בין חוטי המתכת,
בבת-פיתום רקומה חזיר ואדם, בעלת ארבע הכפות של ילד,
המטופפת, בצעדים קטנים, על תקרות הצלע, ממלאת את נטיפי הלחיים,
ומשחיתה את בתוליה החדשים בלשונה!

אנחנו, הרתוקים, שידנו הימנית מחברת יחד, ופינו כבולות במעגלי החזה.
אנחנו, הרדומים, הצפים על גבנו, שעצמותינו חשופות שנים בהמתין לתרמילי הפרדס,
שגופנו ממתינ עדנים, מחכה ליוצר, ופינו שותק
היכן שפעם היה מנח הלב.
אני מושך ממך המנונים, הקורא את הארץ לעור, ושר לך הלל
בין תאי היצירה; אני קורא לך
מן הפה, הנתון במקומו של הלב, ומזרים דם לרגלים שאינן מסגלות עוד לנוע,
אני קורא לך מקרנית העין – הגדלה, עם כל רחש – הטובעת בשקט בחמצות הקבה.
אני מאית את שמך בשפתי, הנתונות בכלאן: הגוף הזה – חסר המלים – עוד יזוז, גפים ינועו,
אני קורא עבורך: "קום, הבריאה מתוכך נושמת"; ברות-ראש, בצנורותיו האלמים, המחזים בלעג
כלפי הדממה, של הצואר.
אני מזהה אותך, הטועמת, בהשפלה, כל אבן באדמת הרגבים שלשפתך,
מתוך אלה מיתות עודני קורא לך בשם הלב שהחלף;
את שלי, תרצי או לאו, לשון שבורה
שמצאת את עצמך – לאחר שחפכת את איבריך בחך החזיר – יולדת:
אנושיות – המהדקת לקני הנשימה, בסכה לפטמות הנשים – לעולם לא תשובי,
צלע נוספת, הקשורה בקשרי נשואין לרגלי הקגב.

לדינו קאמפאנה, לרנצ'ו טומאסוני, לך, שירה, העולה –
שותקת, מרוקנת מלב – מן המראות; לחיי חניצח שמחכים

בן ורד

בערבות (העונש)

1

הערבות (אליבא דמלצ'יק) – שיחים עגולים שמאורות קטנים דלוקים בהם ומסביב קו ישר ללא עליות וירידות.

בפעם הראשונה, שרוע פרקדן במושב האחורי של קאדילק שחורה, רואה מלצ'יק את שמי הערבות. צדודיתו של הדוד מתי קשה מאוד ומביטה אל הדרך. ידו הימנית אווזת בהגה ושקט מאופק נסוך סביב. מלצ'יק נרדם ומתעורר לסירוגין, זמזום המנוע מרעיד גוו בעונג עדין, עצל. הדודיו מזמזם טנגו, דוד מתי מנגן באצבעותיו כבמקלות תופים ושפמו הכבד מתנועע ומרקד כמטאטא; "פה פראם פם פם...פראם פם פם". מלצ'יק מאגרף כפות ידיו על העיניים, מרפה מעט, פותח, ויוצר חרך זעיר; דרך המשקפת החדשה רואה את העולם; "שמי הערבות אינם כשמים השמנים שלנו הנערמים כאדמה. כאן, הם אדומים וסגולים, קלושים ושקופים, דקים כנייר, משייטים כנצות נפחדות". הדוד מתי מפנה מבטו לאחור ובהשתקפות משקפיו ניתן לגמוע את נדידת המדבר לאחור; "לא להירדם בבקשה, לקום ולשבת כמו שצריך, מי שמטפס על ארונות, קורע דפים מספרים ואוכל מרצפה לפני אורחים כמו היה פרא אדם אסור עכשיו שישן". זורעו העבה עטופה מקטרון כהה, נוגסת בכוח הגה עשוי עץ, מפרקים חיזורים, טבעת כסף, חריצים. מלצ'יק מסיר את המשקפת מעיניו, מתרומם ומתיישב, "אני חתול" חושב, מכורץ אצבעותיו לטלפיים מאיימות, בוחן אותן מכל צד, מחטט באפו. המדבר לפתע אודם ומכתים מבחוץ. מצמיד פניו לחלון, אדים נבנים תחת עיניו, "הערבות הן שיחים עגולים שמאורות קטנים דלוקים בהם ומסביב קו ישר ללא עליות וירידות, השמש כאן רחוקה בשעת שקיעה, בבית היא קרובה יותר". השניים נעים על פני כדור הנע במהירות רבה, נבלעים במחשך. האחד בחזקתו של האחר, האחר מטפח שפמו. האחד, עצמותיו מתהוות לאיטן, האחר הרג בני אדם רבים ביערות. הכל, חד הוא למחשך.

2

הבית – גג רעפים אדום, משולש המגדיל שטח פניו לקלוט חום ולאגור ולאגור, וכנגד היערמותו של שלג דצמבר הכבד של העיר תל אביב, דלת עץ, וילונות רקומים – חרציות.

בבית, דוד מתי ישן על ביטנו ופניו למטה, בחלומותיו פטפט בקול שנשמע למלצ'יק כגיעוע ברווז. הוא בכה הרבה וצעק. אחר כך נחר והרעיד את הוילונות הארוכים אשר הצלו כמסך תאטרון. מלצ'יק קם מהמיטה הקטנה אל המטבח, פתח ארון קטן, לפת בידו קרע חלווה; נתח סיבי זכוכית מחוספס, יבש ומצמיא. מזג חלב מתקתק בכוס, המתין עד דרכי אפו של דוד מתי יפתחו. מן האמבט פעפע קול סנפירו של הקרפיון החובט במים. מלצ'יק ירא מהדג, לא נכנס לאמבט והתאפק בצרכיו. באין רואה, השתין בחצר, אולם כשלא הייתה ברירה נכנס אל חדר האמבט והדליק אור, אחר כך יצא תכף ומיד ואפילו לא שטף ידיו. הוא אכל את שדוד מתי אכל; דגים ובצל וחלווה. את שיעוריו עשה על שולחן המטבח אך עבר למיטה כאשר השולחן נזקק לברידג'. אין לשבת על הרצפה. כשהבית ריק, יכול היה לקפוץ לאורכה בשתי קפיצות בלבד מבלי לגעת ברצפות פלחי השיש הסדוקות. בתחילה היו אלה חמש קפיצות אך הפך למומחה גדול עד אשר יכול היה לזנק מהמיטה אל הספה ומשם אל ארון המטבח והנה, נחצה הבית לשניים. עיתים, שטף את הבוץ שהשילו נעליו. אחר כך, לאורך ליל, שקשקו שיניו כשישב על האסלה, הקרפיון לצדו, מאיים ושקט. "לא להדליק אור", התריע דוד מתי.

סוס – מסוסי הבר, שוכני הערבות, נושא רעמת שער, ישנה גם דהרתו של הסוס הרקום על בד החולצה.

המכונית מאיטה וסוטה מן הכביש, אבנים קטנות מתפצחות ומתנפצות תחת גלגלים שמנים ומבריקים. אבנים קטנות המתפצחות ומתנפצות בפכפוך נעים מעוררות במלצ'יק אהדה רבה. למשמע הנפצוך, מקרב אצבעותיו אל חריצי העיניים ומנגן בהן במהירות כאילו היו נמלים קטנות, אומר לעצמו: "פכפכפכ... ומחייך. שריקת העצירה הסופית, הגוף נע מעט קדימה וחוזר למקומו בבחילה דקה.

דוד מתי אחוז בכתפו ומשכו בכוח למושב מלפנים. "עכשיו מלצ'יק נשאר כאן" זרוע כותנה, עבה ומחוספסת עוברת אל מול עיניו ובסמוך לשיערו המסורק באלכסון, פותחת דלת ודחפו החוצה. נטרקת הדלת. לוקחת עמה את פנסייה, המכונית מתרחקת ומשאירה ריח רע מאחור.

למלצ'יק חולצת צווארון כחולה, מכופתרת. כיס מקושט בצלליתו של סוס דוהר בצד שמאל ובגובה החזה. מכנסיי כפל יורדים עד הברכיים, צבעם כחול כהה, ובלילה הם שחורים. למכנס ארבעה כיסים, באחד עיפרון, בשני שלוש אבנים קטנות. זוג רגליו הרוזות מסתיימות בגרביים שחורים, נעלי עור ובר, מתחתן סוליות עץ, מתחתן, הערבות. הדמדומים נגוזו, החושך מכבה את מלצ'יק העומד במקום שבו עומד בעיניים פקוחות וסומאות. לא יודע אם נמצא בחדר גדול, בחצר בית הספר, אולי בערבות. רוח פורעת תסרוקתו ובאצבעות שטוחות מסיט שיערותיו לאורך המצח. אוויר קר ממלא ריאותיו, מדגדג בנחיריים, הפחד זולג דרך כפתורי החולצה, בין הצלעות, אל הבטן והקרביים. זקוף וזרועותיו שלובות, פורץ בבכי מר.

חתול (אליבא דמלצ'יק) – עיתים, מכוון לכדי זוג עינים זונב.

בבית הספר ישב מלצ'יק בשורה האחרונה וליד החלון. שילב זרועותיו והכניס ראש, במאורה הקרירה והחשוכה נעצמו עיניו מאליהן. שמע את המורה אומרת 'חיטה ושלף', 'תלמים', 'מולדת', 'גורד שחקים', 'נבט'. שמע 'כפר'... זקף אוזניו ושריריו נדרכו, המילה 'כפר' הייתה נוחה וחמימה, 'כפרי'... שמש פשטה באבריו. 'פקעת', 'רקפת', 'שלולית'... שלוליות... לוליות, עליצות קפצה בו, 'קדחת', 'תורה', 'כינרת', 'פורעים', 'ירושלים', 'מלקוש', 'דחליל', 'שיקמה', 'מדבר', 'גינה', 'חיפה', 'טיפות', 'נרקיס', 'פרדס'. אחר כך הורתה המורה לא לחלום בהקיץ, פקח עיניו ומצא עצמו בכיתה קטנה ומקושטת דגלים, עמוסה בילדים ובעיניים גדולות. קם ויצא מהכיתה, השתרך אל חדר המנהל.

ליפקין גער, עישן סיגריה חומה וסבל נורא מהחום. אחר כך השתעל, כתמי זיעה בצבצו תחת בית שחיו. כרסו הרחיקה אותו מהשולחן, מלח, סוכר ומנשים. לבסוף צלצל הטלפון ומלצ'יק סולק אל החצר הצהובה, התיישב אצל הברזייה, עצם עיניו וערך תרגילים איטיים בבדידות; כר דשא, מרפסת הבית, החול הרך, גלי הים, צל עץ התאנה. כבר לא ידע היכן נמצא וגופו הפך קליל, רגליו וידי רדומות כאילו משקל רב נלחץ עליהן.

הגיח חתול. טייל בין עצי האקליפטוס הכבדים, החליק ברכות על פני אדמת החמרה, הצטמצם לכדי ארבע כפות רגליים זונב. הדבר היה נאה בעיני מלצ'יק אשר ישב אצל הברזייה והתכווץ אף הוא לכדי זוג עיניים זונב, לוטש עיניו ברצים ושבים. מחשבה עברה דרך ביטנו כצמרמורת, בהירות הכתה בו ולדקות מספר העלים הפכו ירוקים יותר.

כאשר שאלו הילדים בבית הספר לשתיקתו, דבק בה. כשנשאל על אביו ואמו, סיפר על דוד מתי ועל הפעם בה הראה כיצד כף יד שמאל נצמדת לימין והאגודל יוצאת ממקומה. שעה שניתק את אגודלו התעוותו פניו, סבל רב וכאבים גדולים עלו בהם. במאמץ רב הצליח להחזיר חזרה את שלא ניתן לתיקון.

חזר אל הכיתה וישב אל החלון, רחץ בקרני שמש החודרות בעד זכוכית עבה, מנוקדת טיפות אבק.

המורה רבקה טופפה פנימה בצעדים קטנים, בעקבותיה איש גדול ולו שפם עבות המסתיר שפה עליונה. ידיו שלובות אל מאחורי גבו, עיניו העמוקות-ירוקות חזרו על השיעור; 'שדות', 'עמק', 'ברוש', 'כפר'. בהלכו, התנועע מצד לצד, כספינה.

"נא להכיר, מתיאוס הרץ, קרוב משפחה."

"נעים מאוד" אמר מתיאוס הרץ.

החזיק בשמאלו את ימינו של מלצ'יק ויחדיו עשו דרכם אל השער. ניגב זיעתו במטפחת לבנה ואמר כי הגיע זה עתה; "קודם מווינה בחוזה עבודה, אחר כך מגרמניה ברכבת, מפולין בכוח הרצון בלבד, מאיטליה באונייה ומאלנבי בקאדי שחורה". עוד באותו היום ידע מלצ'יק כי דוד מתי מניח קרפיון חי על שולחן המטבח, ובכוח כביר מכה בו פעם אחת באגרופו על ראשו, ממלמל גיעגוע ברווזי.

5

גוסטב מאהלר – 'סימפונית האלף' מתגנבת לחלון מאצל השכנים, האוויר החם נקרע לגזרים.

בחצות, עיניו יבשות, אפו סתום וראשו כואב. מתמוטט לאיטו, מחבק ברכיים דקות, מקפל ראש וצוואר, הופך לכדור, או קיפוד, או שיח מדבר מייבב. לבסוף מאזין. מהלך על ארבע, מרחרח את השיחים הקוצניים והעשבים הזעירים הרכים, את האבנים הקטנות, את החול, את הסלעים, משתרך חרש, מניח כריות הכף זהירות. מצמיד אוזנו אל הארץ; קול הלמות לב עמום. "אני בערבות" לוחש בקול צרוד. נשכב על גבו ומביט בכוכבים. הללו זוהרים מאוד, מחלקם נודף ריח חזק וחרירי וחלקם מזכיר את שמה של אימא; "אני חתול, חתול שהלך לאיבוד בערבות". ממשש פיקות ברכיו ומכניס אצבעות בחריץ שפתיו הרטובות, חול ומתכת חמוצה, עיסת דייסה חמה. שולח אצבעו באוויר ולוחץ על הכוכבים כאילו היו כפתורים ללחיצה. "הכוכבים כאן נקיים יותר". מצמיד מלצ'יק את ברכיו אל מצחו בגמישות, מסדר פרוותו, מקפל זנב ונרדם. לטאה נכנסת אל כפל המכנס, עכביש זעיר פורס קור דקיק בכף היד, חרק מעופף מתרסק על לחי, ממשש את העור הורוד ומנקבו בתאוה עצומה. רגליו של מלצ'יק בועטות בחול ושפתיו רועדות.

בחלום, הדוד מתי אוכל ארוחת ערב והדגים המלוחים שוחים בצלחת חרסינה, מביט בהם בעיניים אשר שדות רחבים נטועים בהם, זורה מלח, זלף שמן. חותך בהם בסכין ומזלג והזנבות והראשים מתפתלים כשהוא דוחפם לפיו. לאחר מכן החל דוחף לפיו ביצים לבנות, בודהקות וקלופות. מכניסן שלמות אל חור מעוגל שנפער בשפתיו והללו נעלמות אחת אחרי השנייה כאילו לא באו אל קירבו. "כמה יפה הדבר" חושב מלצ'יק ורוצה להעביר כפתו על הביצים הקלופות. דוד מתי קם על רגליו ומורה על חדר האמבטיה. חפויי ראש הולך וסוגר הדלת אחריו. קרפיון שמן שוחה לצדו באמבט באדישות כבדה ומאפירה, פוער וסוגר פיו. "גם את האור".

מבעד צוהר קטן מפליגים שמי הערבות, עומד זקוף בחדר האמבט לצידה של אימא היושבת על כיסא נדנדה קלוע. על ברכיה מונח ספר פתוח והיא מקריאה בקול משפט אחרון על היהודי המומר, גוסטב מאהלר: "...סיים את חייו בחדר קטן, בודד וחסר כל". ליבו רוטט ומרקד למשמע המילים. מתיישב לאיטו ומניח ראשו על ירכיה. לוטפת שיערו; "שוב, אימא, ספרי לי שוב את המשפט האחרון". פסוקת שפתותיה תרות פעם נוספת אחר רגעיו האחרונים של מאהלר "... סיים את חייו בחדר קטן, בודד וחסר כל". המילים שוטפות ליבו וריאותיו שוב ושוב ועצב רך, מתערסל על כתפיו.

שביתה – לעיתים, הפור בדבר שביתה נופל באיבו של ליל. על כן, למחרת היום מודיעה אימא כי ניתן להמשיך לישון.

בבוקר, פוקעת שמש עכורה. דוד מתי מרימו מהאדמה ומניחו במושב האחורי. מתעורר בתוך הקאדי השחורה, מתיישב ומשפשף עיניו. מעביר אצבעותיו על לחיו המעקצצת, מרגיש בנפחות קלה, שולח יד אל כיס מכנסיו. האצבעות נפתחות ומגלות לטאה עדינה, ישנונית וארוכת זנב האוכלת עכביש מעוך מכף היד. בעיניים מסנוורות מביטה הלטאה הרכה באוחז בה, טרטור המנוע שב ומרעיד הגו בעונג דק. ריח גילוח חזק מציף את החלל.

"דע כי אתה באחריותי ולכן אתה צריך ללמוד לקח על התנהגות של פרא אדם."

"אני מקווה שלמדת לקח ובבית אתה צריך לסדר את המיטה ולנקות חול ולכלוך מהקפיצות שלך."

"זהו. ככה צריך, ככה. פשוט להיות מחונכים, בני אדם."

לאחר מספר דקות מביט דוד מתי לאחור דרך המראה

"אמרו יש שביתה, אין היום בית ספר. הודיעו ברדיו."

נרגש, מפנה מלצ'יק פרצופו אל החלון, השיחים והקווים הישרים של ליל אמש נמשכים ונמתחים לאחור בטיסה. נשימה עמוקה, רעד קל, חיוניות נבנית תחת הציפורניים, בעורף; אוויר המדבר הופך קר וצלול והשרירים מתמלאים כוח. הבוקר הזה מביא עמו, כהרף עין, תעוזה לא רגילה והכתום, הכחול, הצהוב, האור, הללו, משום מה, חזקים לפתע. יותר מאי פעם.

עודד בן-דוד

עור נמר לי

עור נמר לי

עור

נמרפא

ידי מנקדות לכן

ידי מנקדות טפות של חול

גשם בץ

גשם בץ

עיר כתמה שקועה

בתדהמה איך

כל החול

יכול

איך כל החול

אירווי נודד בעיר

רחוק

רוח

בנחירים

גרורים

שוקעים ומצטברים

לעמק הגרון

גשם בץ

גשם בץ

איך כל החול

איך כל החול

דרור בורשטיין { המתרגמים

פסטיש תומס ברנהרד, מתוך רומן בכתובים

בשנת 1999, באוגוסט, אם אינני טועה, נסעתי ללונדון, לראשונה לא על מנת להתבונן בנישואי ארנולפיני, אלא על מנת ללכת היטב, כך ניסחתי זאת אז לעצמי, בגנים האנגליים, אם כי, בסופו של דבר הקדשתי זמן רב יותר לנישואי ארנולפיני, שאני מכנה, ותמיד כיניתי, אלגורית-המוות, מאשר להליכה בגנים המכונים אנגליים, ומאחר שביולי התברר סופית כי תוכניתי להוצאה-לאור של כל כתבי תומס ברנהרד בעברית לא תצא אל הפועל, וזאת בעקבות כישלונה המוחלט של פגישת-המתרגמים שכינסתי, לאחר מאמצים רבים, החלטתי לנסוע, כמנהגי מדי שנה בספטמבר, ללונדון, אלא שהפעם, כך החלטתי, אקדים את הנסיעה בחודש. ההחלטה הסתברה, בדיעבד, כטעות איומה, טעות שעליה אני מספר כאן, מכיוון שארבעת מתרגמי תומס ברנהרד לעברית, שאותם כינסתי במשרדי ביולי 1999, ארבעת המתרגמים שהיו אז, כידוע, שירה איזאק, אדית ראומברג, עדנה מייסטר ואלכס ברגר, כל הארבעה – ולימים יתווספו עליהם מתרגמים נוספים! – החליטו, בעצה אחת, לאחר כשלוש הפגישות, לנסוע ללונדון בעצמם כדי לטפל בהוצאת כל כתבי תומס ברנהרד בעברית, וכך קרה, שחודש אחרי פגישתנו בתל אביב, ביום קר למדי ביולי 1999, אם אינני טועה, נפגשנו שוב, הפעם בנסיבות חמורות בהרבה, ולהפתעתנו המוחלטת, מכל מקום להפתעתי המוחלטת, בגלריה הלאומית בלונדון, מול תמונת נישואי ארנולפיני של יאן ואן אייק. רשימת ספרי ברנהרד וטבלת החלוקה לארבעת המתרגמים היתה בכיסי, וכשפגשתי אותם בלונדון החזיק כל אחד מהם בגזיר נייר, רבע מהעתק הטבלה, יכולתי לזהות בקלות. המתרגמים שלי, כך אני מכנה אותם גם היום, אחרי שהפרשה האומללה הזו הגיעה לקיצה, המתרגמים שלי השתמשו, בלי בושה, בטבלה שערכתי במאמצים עצומים, אחרי עשרות טיוטות, ומתוך היכרות לא רעה, ולמעשה מתוך היכרות מלאה עם סגולות התרגום של כל אחד מהם. אין זה מקרי כלל כי היתה זו אדית ראומברג שתרגמה את בטון, וכי שירה איזאק, דווקא היא, בחרה בתרגום הספר המכונה אחיינו של ויטגנשטיין, כפי שאלכס ברגר תרגם את מחיקה ולא את ילד, שאותו תרגמה עדנה מייסטר. לא יעלה על הדעת, למשל, כי אדית ראומברג היתה מתרגמת את ילד או כי אלכס ברגר, ולא שירה איזאק, היה בוחר לתרגם את הספר המכונה אחיינו של ויטגנשטיין, ולכן היה חשוב כל כך לחלק את שאר הספרים, ספרי הפרוזה בלבד למעשה, מתוך מחשבה קפדנית, וכך עשיתי, אני חייב לומר, באופן מעורר התפעלות. אלא שהמתרגמים שלי לא העריכו את העבודה, ולאחר עיון חטוף בטבלה החלו להתקוטטויות, ברגר תבע במפגיע לעבוד על כן בעוד שאיזאק הודיעה, באופן הנחרץ ביותר, כי את Der Untergeher היא תתרגם ויהי מה, לא היה עולה בדעתה לא-לתרגם את הרומן על גלן גולד, כפי שהיא כינתה אותו. בן-ארי, שמעמדה בין המתרגמים שלי היה הבכיר בהקשר זה, שהרי היתה זו היא שתרגמה ראשונה את ברנהרד לעברית, תרגום שאול מזמן ואיש אינו מדפיס שוב, חבטה בשולחן, שולחן זה שאני כותב עליו את הרשימות האלה, והודיעה כי התנאי היחיד להשתתפותה בפרויקט התרגום הוא זכות בחירה ראשונה של הרבע שלה, שכלל בין השאר את תיקון, חוטבי עצים, האוכלים בזול, Alte Meister ובקור, כאן התפוצצה הישיבה בפעם הראשונה, מכיוון שעדנה, שתרגמה את ילד, מתוך חמישת ספרי הממואר של ברנהרד התנגדה, ולדעתי בצדק גמור, כי יתר ארבעת חלקי הממואר, כולל בקור יימסרו למישהו מהמתרגמים שלי וזולתה, ואילו ברגר צעק כי יעדיף לשרוף את ביתו-שלו לפני שיוותר על תרגום Alte Meister, אני שתרגמתי את קפקא ואת מוסיל, הוא אמר, לא אניח לנשים האיומות האלו לשים את הידיים על הקומדיה Alte Meister, הוא אמר כמעט בצעקה, הצהרה שבעקבותיה קמה אדית ויצאה את החדר בכעס. מתרגמים, חשבתי, מתרגמים הנם בעלי-המקצוע העיונים ביותר איש לרעהו, את זה אני יודע היום, שנאת מתרגמים היא השנאה הקשה מכולן, הלעג שמתרגם קפקא יכול להטיח במתרגם קפקא אחר הוא מרושע במידה שלא תאמן, שלא לדבר על תגרות הידיים בין מתרגמי דוסטויבסקי, שכידוע נגמרו, לפחות במקרה אחד שהגיע לידיעת העיתונות, ברצח. מי שלא האזין למתרגם של יצירת מופת מדבר על תרגום של קולגה לא האזין למונולוג

של שנאה בוערת, מי שלא קרא את הרצנויה של אחד המתרגמים שלנו לפולנית על תרגומי ברונז שולץ לא קרא מימיו מילים ספוגות שנאה, ולמקרא הידיעה על רצח מתרגם **שדים** לגרמנית בידי **מתרגם-שדים** צעיר יותר לא חשתי פליאה, להפך, היה ברור לי לגמרי כי דבר מעין זה צריך היה לקרות ואף יקרה ביום מן הימים. קשה, לכן, לתאר את תדהמתי למראה ארבעת המתרגמים שלי מול **נישואי ארנולפיני** בלונדון, שם מכל המקומות שבעולם, במה שנראה היה כחזית אחת, חזית אחת **נגדי**, חשבתי מיד ולא טעיתי. המתרגמים, חשבתי מאוחר יותר, שונאים זה את זה בגלל מושג המקור, שנאתם היא שנאה דתית וקנאתם היא קנאה דתית והרצחות שהם מבצעים הן רציחות דתיות, רציחות על רקע דתי, מכיוון שכל אחד מהם משוכנע כי הוא, ורק הוא, הבין את המקור באופן אותנטי, וכי כל השאר אינם אלא שרלטנים ומאחזי עיניים, שיש להתריע בציבור על מעשי הנוכלות שלהם, מעשי נוכלות המשתייכים לגמרי לפקולטה של מושג הזייפנות. מתרגמי ברנהרד אינם יוצאי דופן, וכנראה שכוח חזק יותר מן השנאה הדתית של המתרגמים הביא אותם לנסוע, באותו מטוס כפי שנודע לי מאוחר יותר, ביחד, ללונדון, ולהיצמד זה לזה, כמשפחה אחת ממש, ברגר ושלוש הנשים, בגלריה הלאומית, לרכון כאיש אחד ממש אל מול הציור של ואן אייק, כשניירות הטבלה שלי, הגזורה לצצועות, בידיהם. נמלטתי מן הגלריה הלאומית אל הכיכר, ומאוחר יותר אל הייד פארק, אבל לא הצלחתי להבין, בשום אופן, את מה שאני מבין היטב היום, והוא, מדוע הגיעו הארבעה ללונדון, ומה החזיק את **השונאים האלה**, כפי שאני מכנה אותם עד היום, מה החזיק את השונאים האלה ביחד כנגדי. אני עצמי תרגמתי פה ושם מאנגלית, מפולנית ומצרפתית, גרמנית איני יודע כלל ואיני מסוגל ללמוד, ולכן יומתי את ישיבת המתרגמים ההיא. תרגומי מאנגלית כוללים כמה שירים מאת מלקולם לורי, ואת גומברוביץ', תרגום לא-טוב שפרסמתי תחת שם בדוי ולאושרי אול מזמן, תרגמתי גם כרבע מפינגאנס ווייק, רבע שמעולם לא פורסם ולמעשה כבר שרפתי אותו לפני שנים, כמו את ראבלה, תרגום שהשלכתי לתנור ברגע האחרון עם רבע הרומן של ג'ויס, יחדיו נשרפו כיאה להם, וכן כמה ספרים מתוך **בעקבות הזמן האבוד**, ארבע-מאות או חמש-מאות עמודים שאיני מוצא לאחרונה בין הניירות שלי, ואיני מקדיש זמן רב לחיפושים, מכיוון שלפחות עד לחודש האחרון הייתי טרוד לגמרי בפרויקט התרגום של כל כתבי תומס ברנהרד בפרוזה, פרויקט שכאמור נכשל לחלוטין. מכל מקום, כמתרגם חובב, ידועה לי היטב נפש המתרגמים, ידעתי היטב למה אני מכניס את הראש עם תומס ברנהרד וארבעת המתרגמים שלי, ידעתי היטב ובכל זאת נכנסתי לתוך זה, נכנסתי שלא על מנת לצאת, את זה אני יודע עכשיו. **המלנכוליה של המתרגמים**, אמר לי פעם ד', מתרגם אחד מפולנית, המלנכוליה של המתרגמים נוגעת בראש ובראשונה לכישלון המצוי במעשה התרגום תמיד ומראש, **אי אפשר להצליח לתרגם ולמעשה אין תרגום בנמצא, אלא זיוף בלבד, מאות ומיליונים של זיופים**, זיופים חוקיים אמר המתרגם ברוח נמוכה בעת שעיינתי בתרגומו ליומנים של ויטולד גומברוביץ', שאף אני תרגמתי לפני שנים לא רבות, מעט אחרי שתרגמתי את הסיפור "אביב" מאת ברונז שולץ בלילה אחד, אותו לילה שבו גם תרגמתי, בבת אחת, את "גזר הדין" מאת קפקא מפולנית לגרמנית ואחר כך, משום מה, שוב מגרמנית לפולנית, ולהפתעתי הרבה, אמרתי זאת למתרגם של גומברוביץ' שישב מולי, היה התרגום השני מוצלח יותר מן המקור, אם כי, חייבים להודות, היה התרגום השני בגדר זיוף מוחלט, אמר הוא, זיוף ולא יותר. **הם משתמשים שוב ושוב במילה תרגום**, הוא אמר, בעוד אין מלאכתם אלא זייפנות, זייפנות והשחתה, אמר. קרא לזה תרגום או קרא לזה טיגון חביתה, אי אפשר לתרגם ולכן אין 'תרגום' קיים, אין כלל דבר כזה אפשרי ולכן אין דבר כזה קיים, אמר ד' וקם אל מדף הספרים, ושלף את תרגומה של אדית ראומברג ל"בטון" מאת תומס ברנהרד. גם לתרגום כל כתבי תומס ברנהרד, חשבתי, אשתמש בשירותיו של ד', שידע גרמנית מן השנים שבהן נכלא, יחד עם אחיו, באסם תבואה ליד שטוטגרט. המתרגמים שלי, חשבתי, כל אחד מהם חייו לא קלים, אבל באופנים שונים, אם כי, חשבתי, לא שונים לחלוטין, שכן מצאו את דרכם, כולם, אל מקצוע התרגום, או לפחות אל מה שמקובל לכנותו בטעות תרגום, חשבתי. ד', המתרגם, נטל את דפי התרגום של יומני גומברוביץ' עם התיקונים המעטים שסימנתי בהם וקם לצאת. ליד הדלת הפצרתי בו שוב כי ישקול לתרגם את "פרדידורקה" של גומברוביץ' עבורי אך הוא התחמק גם הפעם, תן דעתך על "פרדידורקה" אמרתי לו, שב ותרגם את "פרדידורקה", אמרתי, תרגום חדש של "פרדידורקה" הוא דבר בעתו, אמרתי, ואתה הוא המתרגם הנכון לעבודה הזו, אמרתי, אתה, ד', הוא המתרגם הנכון לעבודה על

"פרדידורקה" ועל גומברוביץ' בכלל, אמרתי, תרגום "פרדידורקה" כמו תרגום כל אחד מכתבי גומברוביץ' צריך שיינתן רק לך, ד', אמרתי, בעוד הוא עומד בדלת ומחליק בידו על זקנו. חככתי בדעתי אם להזכיר לפניו עכשיו את פרויקט תרגום כל כתבי תומס ברנהרד לעברית ולהציע לו לקחת בו חלק, למשל בתרגום הנובלה המוקדמת והקלה יחסית לתרגום הליכה, אך לא אמרתי דבר. עמדתי מולו וחשבתי, לו היה מתרגם את "פרדידורקה" היינו מצליחים למצוא, הפעם, מי שיפרסם את התרגום ללא ספק, תרגום מעולה שכזה, לו רק היה יושב ומתרגם, אבל התרגום, ובייחוד תרגום של יצירה ברמתה של "פרדידורקה" אינו אלא מתכון בטוח למלנכוליה ולכישלון ואולי אף להתאבדות, אמר ד', ואחרי היומנים איני רוצה לשמוע עוד את השפה הפולנית למשך כמה חודשים, אמר, איני מוכן להיכנס אל מעבדת הזיוף שלי במשך כמה חודשים, אמר, ובאותה נשימה סיפר לי על תרגומו ל"יונת הכסף" מאת אנדריי ביילי, תרגום שהוא שוקד עליו כבר חמש-עשרה שנה, מן הרוסית, תוך שהוא נעזר בתרגום הפולני של ויניבסקי. המתרגמים שלי, חשבתי בעודי עומד מולם בגלריה הלאומית בלונדון, הביטו ב"נישואי ארנולפיני" של ואן אייק כאילו הביטו בעצמם, ואחת מהם אמרה, שמעתי בבירור, הרי זו אלגורית התרגום, לא אלגורית המוות אלא אלגורית התרגום, אמרה אחת המתרגמות, וחברתה ענתה לה, אם כך הנמשל הוא אנו. רק אז הבנתי כי המתרגמים שלי מביטים בציור "הירונמוס בחדר עבודתו" מאת אנטוולו דה מסינה, התלוי בסמוך לאלגורית המוות של ואן אייק, ומביטים למעשה באנטוולו המתרגם את כתבי הקודש, כלומר בהירונמוס המתרגם את כתבי הקודש, ובאמת הבחנתי, מעבר לגבם, כי בציורו של אנטוולו **הכל הינו תרגום**, האריה מיתרגם לחתול, החוגלה לטווס, כובעו של אנטוולו לכובע אחר, רחב ואדום, הספרים כמובן, החלונות, הכול מיתרגם, ועם זאת, חשבתי, דבר אינו מתרחש, דהיינו, התרגום קיים ביחד עם המקור ואינו מהווה המשך או גרסה שלו. חשבתי על דבריו של ד', האם ציורו של אנטוולו מחזק את דבריו או מפריך אותם, ולא הצלחתי להחליט. אחד המתרגמים הבחין בי וכולם נפנו אלי, בגבם **נישואי ארנולפיני** מאת יאן ואן אייק, הסתובבתי ונסתי משם אל הכיכר. רצח בידי מתרגמים, חשבתי, הוא הרצח השפל ביותר, מוטב להתאבד ולא ליפול לידי מתרגמים, אמני העינויים הגדולים ביותר בהיסטוריה של מה שמכונה לעתים המין האנושי היו מתרגמים מקצועיים, תומאסו מאסיזי תרגם את ספר תהילים מעברית ללטינית בשנת 1382, אלברכט פון לאופר מפרנקפורט תירגם את דאנטה לגרמנית (1411), אדולפו צ'ימרוזה, שנודע בכינוי "הכאב", *il dolore*, הוא המתרגם של הטקסט של המיסה לצרפתית עתיקה, והרשימה ארוכה, אפשר להזכיר רק את רב-האמן יאקובוס גאלינוס הסלובני, שתרגם שירי זן עתיקים מיפנית לסלובנית בחדר העינויים עצמו. **רק לא בידי המתרגמים**, חשבתי. עצרתי באחד הרחובות ליד פארק גיימס הקדוש לנוח, כשראיתי אותם מתקדמים מארבעת עברי הגן, מארבעת השבילים. בידו של אחד מהם התנוצצה סכין, היה נדמה לי, סכין בידו של מתרגם, אמרתי בקול וקמתי מן הספסל. מארבעת השבילים התקדמו ארבעת המתרגמים שלי, גנבי הספרים שלי, שודדי הטקסטים האיומים האלה, חשבתי. קמתי ממקומי והעברתי את מבטי מאחד לשני, לא-לא, אמרתי להם, לא-לא, אמרתי לאחת מהן, אני יכול להסביר, אני יכול להגיע אתכן להסדר, אמרתי. השונאים האלה התקרבו עוד ועוד בצעד מדוד. עוד צעד ועוד אחד. תחזיר את התרגומים, צעקה אחת מהן, תחזיר את התרגומים, אמרה אחרת באותו טון בדיוק. הטבעת הלכה והתהדקה, אבל לרווחתי הבנתי כי לא בי הם מעוניינים אלא בתרגומים, כלומר בכתבי היד של התרגומים של כל כתבי תומס ברנהרד שמסרו לי וששמורים אתי במכוניתי, אבל, חשבתי, את זה אין הם יודעים, במכונית השכורה בלונדון כמו ב"סיטראן" הישנה בתל אביב, תרגומי כל כתבי תומס ברנהרד שמורים אתי תמיד. אלכס נעמד מולי ואחז בידה של אדית, הכובע השחור על ראשו, והכלב המתועב, הרצחני הזה, לצדו. "את התרגומים", הם אמרו, והכלב רטן, "את התרגומים". פתאום מאחורי – כמה תמים הייתי – התחילו לחנוק אותי אצבעות של פלדה, לנגן לי על הצוואר את מנגינת המוות של המתרגמים, חשבתי, ואכן ראיתי, שתי המתרגמות האחרות, בזמן שניהלתי את השיחה עם הזוג והכלב שלו, חמקו אל מאחורי, אצבעות נוקשות כאלה, חשבתי, אצבעות חזקות כאלה, חשבתי, אצבעות פלדה מובהקות של מתרגמים, חשבתי.

הערה: אין כל קשר בין שמות המתרגמים המופיעים בקטע לבין המתרגמים האמיתיים הנשאים שמות אלו.

מתוך: אלף רקיעים

צילום: יורם קופרמינץ / טקסט: דרור בורשטיין

לפי גרסה ישנה של הסיפור, שנמצאה כתובה על הקיר שנהרס מאוחר יותר במלחמת האזרחים, דחה אלוהים את מנחת קין ואת מנחת הבל, דחה את שתיהן. הם הגישו את המנחות, והמנחות חזרו שרופות. אלוהים שרף את המנחות, אמר קין להבל, אין לו עוד עניין בבני האדם. הביטו שניהם באפר, זיהו את המלפפונים השרופים על צלחת הפלסטיק, את חתיכות הבשר המפוחמות על צלחת החרס. הצביעו על הצלחות, נעצו מקלות בגחלים, הריחו את העשן שעוד היתמר מן המנות. התגרדו, ירקו אל הרמץ. נלך הביתה, אמרו האחים. גורלנו נחרץ, אמרו האחים. נדחינו על הסף, אמרו האחים. אכתוב מה שקרה על הקיר הזה, אמר הבל, נטל גזר שרוף, וכתב. קין הביט בו, עמל על הכתיבה, לשונו מעוקמת מחוץ לפיו, הביט באותיות השחורות, בכתב היד הדומה כל כך לכתב-ידו-שלו. על צלחת החרס, ראה, נותרה עצם שבורה-מחודדת. הוא המתין עד שהסיפור ייכתב, עד למילה האחרונה, עד לנקודה האחרונה של הסיפור.

תומר ליכטש

גירוש

לְטוֹף הַמִּנְעוּל בְּבְרִיחַ = צִלִּיל הַסִּגְרָה
וְהוּא הוּא מְסֻרוֹהוּ אֲסוּרָה

אֵיכָה יוֹסֵף
בְּבוֹר לֹא עֲמִיקָתָא
כְּבוּ אִישׁוּנֶיךָ כְּבוּ

בְּיוֹם הַשְּׁנָה
גַּעְגּוּעַ יוֹסֵפֶה פְּשׁוּט
כְּקוֹ כֶּף הַיָּד
וְגוֹה

בְּאַחֲיוֹהָ הַקְּפוּצָה לֹא מְנִיחַ
שְׁרֻטוֹט סוֹף הַזְרוּעַ תְּפִישָׁה
שֶׁל עֶצְמוֹ (מִבְּחִינַת הַשְּׁרֻטוֹט)
יֵשׁ תַּחֲלָה לְהַרְפוֹת מִן הַחֶפֶץ
אַחֵר כֵּן נִבְחִין בְּשָׁנִים
שְׁחֻרוֹת בְּלַע חֲשׁוֹךְ
וּבְלַע חֲשׁוֹף
אֲסוּפָה שֶׁל יוֹנִים תְּהַמְיִנָה
תְּהַלִּיךְ הַפְּרָדָת הַנוּצוֹת
בְּגוּפָה שֶׁל צֶפּוֹר מְגֻרָשֶׁת
הַעוֹשָׂה בְּנִקְישַׁת הַשָּׁנִים
שִׁיחָה בְּעֵנֵן דִּיּוֹמָא
נְדוּנָה בְּכִבְדוֹת מְקוּרִית
שֶׁל חֶפֶץ שֶׁהֵנַח לְטוֹבָת
הַתְּפִישָׁה בְּשְׁרֻטוֹט סוֹף הַזְרוּעַ
סְבִי נִצְרָפוּ בּוֹ סִפְרוֹת
אוֹתִיּוֹת שֶׁל זֶהוּי בְּלֵאֲטִין
הוּא בָּא מְאִירוּפָה מִזְמָן
טְמֻנוֹהוּ בְּבִירָא עֲמִיקָתָא
הַסִּירוֹ אוֹתִי מִן הַטָּקֶס
לֹא יֵלֵךְ
אֶל תֵּלֵךְ לְהִלְוִיָהּ
תִּשְׁאֵר עִם בֶּן הַדּוֹד
בֶּן אַחוֹת אֲבִיךָ

שפּכּה יתמוּתהּ פּתאומית
על מרבד נפּטלין בסלון סבתא חנה חורגת
גרשה מעליה עצבותא
בסלון סבתא חנה בריח
לשף במנעול והדלת
סבי לא נכנס בה יותר
אבי החלצה הזו זבל
קרעת בה קרע ברור
בני רצוני זה הקרע
ברור אבי ברור
איכה יוסף לא אכפת לי
תמשך אחריך סבי
אל מקום מושבה של יוכבד
תן את השנים בצל
ארץ של עצים
תחלתם בבירא עמיקתא
ועלי צמרתם מדגדגים לי ת'אצבע
הושב הזקנים שם ינוחו מעט
איכה יוסף
בירא עמיקתא חולה בו אני
אין בי העז לחקר
את מספר סדורו של סבי
די בפקיד שחרת בו
את דברי הימים שהיו
בארץ, מצחיק, הוא נהל
אטלזי ברחוב קריניצי
מספרים שהייתי שם בא
יש תמונות, הוא עטוי משקפים
שחרים ועבים, המספר
לא חשוף אך ראיתי הכל
ישוב על רגלו בכסא נדנדה
בסלון סבתא חנה חורגת
בלי חפץ ביד, השרטוט
נתפש במוחי כמו בקור
מה אני עושה טורף אותו
מה אני חית טרף
בסך הכל מגרש
הליות סבי לא היתה בי
עכשו להתאבל להתאבל
רק את הקרע נוצה לבנה
שן בערמת חניכים

מזכירות יונים ישנות
אל תלך להלוייה
תשאיר אמרה אחות אבי
ובכן ציתן נשארתי
על מרבד בסלון סבתא חנה חורגת
עשרים שנה באותו היום
טרם חזר הנה איש
חלצת הקריעה השלכה
לאחד הפחים בעיר רמת גן
הימים אל עמיקתא נקום.

אפוא;

הערות שוליים קריטיות

השיר הזוכה.¹

¹ שיר משפחתי / בוני סומך

עמיחי הוא אחד מאבות המזון שלי.
רוני סומך, [לרגל זכייתו](#) אפוא, בפרס יהודה עמיחי

אבא שלי שוטף
שאירות די.די.טי
בספוג-רחצה שקיבל
מתנה בסופר פארם.
עשה קניה של עירקי-פיג'מה
מאה חמישים שקל
היה מבצע
יצא לו פוקס.
צבע העור של אבא שלי
נשטף לחרוזים בסבון הלבן
והוא מתנגב את הקצף גילוח
במדור תרבוץ וספרות.
והילדה שלי שואלת "אבא
מה אתה כותב?";
העיניים שלה, אני
חושב במלים הספורות שלמדתי
ברומנית, הן
החומס-פול
של חיי.

{ב"ס, פואטה}